

1 יבול אני לבעול כמה בעילות בלא שיצא דם בתולים, משום שאני
 2 בקי בהטייה לצדדים בשעת התשמיש באופן שלא יצא דם, ואם
 3 כן יתכן שנבעלה באופן זה וכך התעברה, והרי היא אסורה לכהן
 4 גדול, אף שנשארה בתולה, שהרי נבעלה, או דלמא, דשמואל לא
 5 שכיחא – האופן האמור בדברי שמואל אינו מצוי, ואין לתלות
 6 שנבעלה כך, ובודאי שהתעברה בלי שנבעלה, וכדלהלן, והרי
 7 היא מותרת. אמר להו בן זומא, דשמואל לא שכיח, ותיישין שמא
 8 בעת שרחצה באמבטי עיניה, שקודם לכן הוציא שם אדם שכבת
 9 זרע, ונכנסה במעיה והתעברה ממנה, ואם כן היא מותרת לכהן
 10 גדול אף שהיא מעוברת, שהרי לא נבעלה.

11 מקשה הגמרא: כיצד יתכן שהתעברה משכבת זרע הנמצאת
 12 באמבטי, והאמר שמואל, כל שכבת זרע שאינו יורה כחין, אינו
 13 מן העצם – אין האשה מתעברת ממנה. מתרצת הגמרא: שכבת זרע
 14 זו, מעיקרא נמי יורה כחין הנה – מתחילה, כשיצאה מגופו, היתה
 15 יורה כחין, ולכן יכולה האשה להתעבר ממנה.

16 הגמרא מביאה ברייתא בענין מעשה בראשית: תנו רבנן, מעשה
 17 כרבי יהושע בן חנניה שהיה עומד על גב מעלה ו-מדרגה בחר הברית,
 18 ורואה בן זומא, ולא עמד בן זומא מלפניו לכבודו. אמר לו רבי
 19 יהושע, מאין אתה בא ולאין אתה הולך בן זומא, כלומר במה לבך
 20 טרוד. אמר לו בן זומא, צופה הייתי – התבוננתי במעשה בראשית,
 21 כמה מרחק יש בין מים העליונים למים התחתונים במקום חיבורם,
 22 דהיינו במקום שבו מגיעה כיפת הרקיע לקרקע, וראיתי שאין
 23 המרחק בין זה לזה אלא כשיעור שלש אצבעות בלבד, שנאמר
 24 (בראשית א) 'ורוח אלהים מרחפת על פני המים', ומשמעות 'מרחפת'
 25 היא כיונה שמרחפת על בניה ואינה נוגעת בהם, כך המים העליונים
 26 מרחפים וסמוכים למים התחתונים ואינם נוגעים בהם.

27 אמר להו רבי יהושע לתלמידיו, עדיין בן זומא מבחין – חוץ מדעתו,
 28 מבדי – שהרי מה שנאמר 'ורוח אלהים מרחפת על פני המים', אימת
 29 הוי – מתי היה דבר זה, הרי זה היה ביום הראשון לבריאה, ואילו
 30 ההקדלה שהבדיל הקדוש ברוך הוא בין המים העליונים
 31 לתחתונים, ביום שני הוא דהויא – היתה, דכתיב ביום השני (בראשית
 32 א) 'וייה מבדיל בין מים למים', ואם כן, הפסוק 'ורוח אלהים
 33 מרחפת' אינו מלמד על המרחק בין המים העליונים לתחתונים,
 34 שהרי הם עדיין לא הובדלו זה מזה.

35 מאחר שנדחו דברי בן זומא, מבררת הגמרא: וכמה אם כן הוא
 36 המרחק בין המים העליונים לתחתונים. מבארת הגמרא: אמר רב
 37 אחא בר יעקב, במלא נימא – כעובי שערה. ורבנן אמרי, כי גודא
 38 דגמלא – כלוחות העץ שעל הגשר, שכאשר מסדרים אותם זה
 39 לצד זה, אי אפשר שלא יהיה ריוח מועט ביניהם, והמרחק בין
 40 המים העליונים לתחתונים הוא כריוח זה. מר זוטרא ואיתמא רב
 41 אפי אמר, בתרי גלמי דפריסי אהרדי – כשני בגדים הפרוסים זה על
 42 זה, שיש ביניהם ריוח מועט. ואמרי לה – ויש אומרים, בתרי כפי
 43 דסחיפי אהרדי – כשתי כוסות הכפופות ומונחות זו על זו, שיש
 44 ביניהן ריוח מועט.

45 הגמרא חוזרת לבאר את האמור לעיל (ד), שאחר נכנס לפרדס
 46 וקיצץ בנטיעות: אחר – אלישע בן אבויה קיצץ בנטיעות – קלקל
 47 ועיוות ודיבר כלפי מעלה, ועליו הכתוב אומר (קהלת ה ד), 'אל תתן
 48 את פיך להטיא את בשרך', שעל ידי דיבורו נכשל ונטרד, וכדלהלן.
 49 מבארת הגמרא: מאי היא – מה היתה טעותו של אחר. שבשעה
 50 שנכנס לפרדס, הוּא – ראה את המלאך הנקרא מיטמרון, דאיתיהבא
 51 ליה רשותא למיתב למיתב בכוותבא וכוותבא דישראל – שניתנה לו הרשות
 52 לשבת ולכתוב את הזכויות של ישראל. כשראה זאת אמר, גמירא
 53 – קיבלתי מרבתי, דלמעלה אצל המלאכים לא הוי [אין] לא
 54 ישיבה, ולא תחרות, ולא עורף – אין למלאכים עורף, אלא יש להם
 55 פנים מכל ארבעת הצדדים, ולא עיפוי – אין אצלם עייפות. ואם כן
 56 כיצד ישב מיטמרון בשמים, שמא חם ושלום שתי רשויות הן – יש
 57 שתי מלכויות, שלמיטמרון יש מלכות לעצמו, ולכן הוא יושב.

58 כששמעו בשמים את דברי אחר, אפקוהו – הוציאוהו למיטמרון,
 59 ומחיוהו שיתין פולסי דננרא – והלקוהו שישים מלקות במקלות של
 60 אש, להודיע לאחר שאין למיטמרון יכולת יותר משאר המלאכים.
 61 ואמרו ליה למיטמרון, מאי מעמא כי חויתיה לא קמת מקמיה –

62 מדוע כשראית את אחר לא קמת ממקומך, וכך לא היה מגיע
 63 לטעות בזה. ולאחר מעשה זה, איתיהיבא ליה רשותא למימחק
 64 וכוותבא דאחר – ניתנה למיטמרון הרשות למחוק את זכויותיו של
 65 אחר. ויצתה בת קול ואמרה, אף שנאמר (ירמיה ג כב) 'שובו בנים
 66 שובבים', הרי זה חוץ מאחר, שהוא אינו יכול לשוב בתשובה,
 67 מאחר שידע את כבוד ה' ומרד בו. וכשמע זאת אחר, אמר על
 68 עצמו, הואיל ואימרו הווא נכרא מהווא עלמא – הואיל ונטרדתי
 69 מהעולם הבא, שהרי נמחקו זכויותי ואיני יכול עוד לחזור, ליפוק
 70 ליתניי כהאי עלמא – אצא ואהנה בעולם הזה. נפק – יצא אחר
 71 לתרבות רעה. נפק – יצא, ואשכח – מצא זונה, ותבעה לזנות עמה.
 72 אמרה ליה, וכי לאו אלישע בן אבויה את, ואיך יתכן שאדם גדול
 73 כמוך יעשה מעשה כזה. עקר אחר פונלא מישרא – צנן מערוגותי
 74 בשפת, ויהב – ונתן לה. אמרה, אם כך, ודאי שאין זה אלישע בן
 75 אבויה, אלא אדם אחר הוא.

76 שאל אחר את רבי מאיר תלמידו, לאחר שיצא אחר לתרבות רעה,
 77 אמר ליה, מאי דכתיב – מה כוונת הפסוק (קהלת י ד) 'גם את זה
 78 לעומת זה עשה האלהים'. אמר לו רבי מאיר, כל מה שברא הקדוש
 79 ברוך הוא, ברא דבר נוסף השווה לו בנגודו. ברא הרים, ברא גבעות.
 80 ברא ימים, ברא נהרות. אמר לו אחר, רבי עקיבא רבך לא אמר כך
 81 בפירוש הפסוק. אלא כך פירש, שהקב"ה ברא צדיקים וברא רשעים,
 82 ברא גן עדן וברא גיהנם, וכל אחד ואחד יש לו שני חלקים, אחד בגן
 83 עדן ואחד בגיהנם. ובה צדיק, נטל חלקו וחלק חבירו הרשע בגן עדן,
 84 נתחייב רשע, נטל חלקו וחלק חבירו הצדיק בגיהנם. אמר רב
 85 משרשיא, מאי קראה – מהו הפסוק שממנו לומדים דבר זה, שכן
 86 לגבי צדיקים כתיב – נאמר (ישעיה סא ו) 'לכן פארצם משנה ירשו',
 87 ומהתיבה 'משנה' משמע שיקבלו שכר כפול, ומכאן שנוטלים בגן
 88 עדן שני חלקים, שלהם ושל הרשעים. ולגבי רשעים כתיב (ירמיה יז
 89 יח) 'הביא עליהם יום רעה ומשנה שברון שברם', ומשמע שיקבלו
 90 שברון כפול, ומכאן שנוטלים בגיהנם שני חלקים, שלהם ושל
 91 הצדיקים.

92 שאל אחר את רבי מאיר לאחר שיצא אחר לתרבות רעה, מאי
 93 דכתיב – מה ביאור הכתוב (איוב כח יז) 'לא יערבנה זקב וזכויות
 94 ותמונתה כלי פז'. אמר לו רבי מאיר, אלו הם דברי תורה, שקשין
 95 לקנותן בכלי זקב וכלי פז שהם כלים יקרים, ונחווין לאבדן – וקל
 96 לאבד את דברי התורה על ידי שכחה, בכלי זכויות שאם נופלים
 97 נשברים. אמר לו אחר, רבי עקיבא רבך לא אמר כך בפירוש הפסוק,
 98 אלא כך פירש, מה כלי זקב וכלי זכויות אף על פי שנשברו יש להם
 99 תקנה, שיכול להתחכם ולהחזירם לקדמותם, אף תלמיד חכם, אף
 100 על פי שפחה יש לו תקנה, שיכול לחזור בתשובה. כשמע רבי
 101 מאיר פירוש זה, אמר לו לאחר, אם כן, אף אתה חוזר בך בתשובה,
 102 שהרי אתה אומר שיש תקנה לתלמיד חכם שטרד. אמר לו אחר,
 103 כבר שמעתי בת קול שיצאה מאחורי הפרגוד ואמרה, 'שובו בנים
 104 שובבים' חוץ מאחר, ואין לי תקנה.

105 תנו רבנן, מעשה באחר שהיה רוכב על הסוס בשפת לאחר שיצא
 106 לתרבות רעה, וקהי רבי מאיר מהלך אחריו כדי לתמוד תורה מפיו.
 107 אמר לו אחר, מאיר, חוזר לאחריך ושוב לעיר, שפכר שיערתי
 108 ומדדתי פעקבי סוסי – על ידי ספירת פסיעותיו של הסוס, שעד כאן
 109 תחום שפת – התחום שמותר לאדם ללכת בשבת, שאסור ללכת
 110 יותר מאלפיים אמה מן העיר. אמר ליה רבי מאיר, אף אתה חוזר
 111 בך. אמר ליה אחר, וכי לא כבר אמרתי לך, שפכר שמעתי בת קול
 112 מאחורי הפרגוד שאמרה, 'שובו בנים שובבים' חוץ מאחר, ואין לי
 113 תקנה.

114 תקפיה – אחז רבי מאיר את אחר בחוקה, עייליה לבי מדרשא –
 115 והכניסו לבית המדרש. אמר ליה אחר לינוקא – לילה, פסוק לי
 116 פסוקך – אמור לי פסוק שלמדת. אמר לו הילד, למדתי את הפסוק
 117 (ישעיה מח כב) 'אין שלום אמר ה' לרשעים'. עייליה לבי בנישתא
 118 אחריתי – הכניסו רבי מאיר לבית כנסת אחר. אמר ליה אחר
 119 לינוקא, פסוק לי פסוקך. אמר לו, למדתי את הפסוק (ירמיה ב כב) 'כי
 120 אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני', לרמוז שלא
 121 תועיל לאחר תשובה. עייליה רבי מאיר לבי בנישתא אחריתי. אמר
 122 ליה אחר

למלאך ה' צבאות, אל יבקשו תורה מפייהו, ואם כן ודאי שאסור
 ללמוד תורה מרשע.
 מתרצת הגמרא: אמר ריש לקיש, רבי מאיר קרא אשכח – מצא
 פסוק ודרש, שיש אופנים שמותר ללמוד מרשע, שכן נאמר (משלי
 כב יז) 'הט אונך ושמע דברי חכמים, ולבך תשית לדעתו', שאין לפרש
 שכוונת הפסוק 'ולבך תשית לדעתו' היא על החכמים, שהרי
 'לדעתם' לא נאמר, אלא 'לדעתו' בלשון יחיד, כלומר לדעתו של
 הקב"ה, ואם כן ודאי שמדובר בחכמים שהם רשעים, ולכן עליך
 להטות את לבך לדעתו של הקב"ה ולא לדעתם, ואף על פי כן
 נאמר עליהם 'הט אונך ושמע דברי חכמים', הרי שמותר לשמוע
 וללמוד מהם תורה. רב הנינא אמר, מהכא – רבי מאיר למד זאת
 מכאן, כלומר מפסוק אחר, שנאמר (תהלים מה יא) 'שמעי בת ודאי
 והטי אונך ושכחי עמך וביית אביך' וגו', ודרש שכוונת הכתוב שיש
 להטות את האוזן ולשמוע גם מרב שהוא רשע, אך את מעשיו יש
 לשכוח ולא ללמוד ממנו.
 מקשה הגמרא: קשו קראי אהרדי – הפסוקים קשים זה על זה, שהרי
 מהפסוק 'כי שפתי כהן' למדו שאין ללמוד תורה מאדם רשע,
 ואילו משני הפסוקים הללו דרשו ריש לקיש ורב חנינא שמותר
 ללמוד מרשע. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא בגדול – הפסוקים
 המתירים ללמוד מרשע עוסקים בתלמיד שהוא גדול, ויודע
 להיזהר שלא ללמוד ממעשיו הרעים של המלמד, הא בקטן –
 ואילו הפסוק 'כי שפתי כהן' האוסר ללמוד מרשע, עוסק בתלמיד
 קטן, שאינו יודע להיזהר.
 כי אתא – כשבא רב דימי מארץ ישראל לבבל, אמר, אמרי
 במערבא – אמרו בארץ ישראל, רבי מאיר אכל תחלא – אבל את
 החלק החיצוני שבתמר, שהוא החלק הנאכל, ושדא שיחלא לברא
 – וזרק את הגרעין של התמר החוצה, כלומר שברר את האוכל
 מתוך הפסולת ולא למד ממעשיו הרעים.
 הגמרא מביאה דרשה נוספת באותו ענין: דרש רבא, מאי דכתיב –
 מה ביאור הכתוב (שיר השירים ו יא) 'אל גנת אגוז וירדתי לראות באפי
 הנחל' וגו', למה נמשלו תלמידי חכמים לאגוז, לומר לה, מה אגוז זה
 אף על פי שמלובלך בטיט ובצואה, אין מה שבתוכו נמאס, שהרי
 הקליפה שומרת עליו, אף תלמיד חכם, אף על פי שפירח אין תורתו
 נמאסת.
 מספרת הגמרא: אשכחיה [פגש] רבה בר שילא לאלהיה הנביא.
 אמר ליה רבה בר שילא לאלהיה, מאי קא עבדי – במה עוסק תקדוש
 ברוך הוא. אמר ליה אליהו, קאמר שמעתא מפומיהו דבולקו רבנן
 – הוא אומר שמועות של דברי תורה משמם של כל החכמים,
 ומפומיה דרבי מאיר לא קאמר – ומשמנו של רבי מאיר אינו אומר.
 אמר ליה רבה בר שילא, אמאי – מדוע אינו אומר משמו של רבי
 מאיר. ענה לו אליהו, משום דקא גמר שמעתא מפומיה דאחר –
 מפני שלמד תורה מפיו של אחר. אמר ליה רבה בר שילא, אמאי,
 הרי רבי מאיר, רמון מצא, תוכו אכל, וקליפתו זרק, כלומר שלמד
 מאחר רק את התורה שבו, ולא למד ממעשיו הרעים, ואם כן היה
 מותר לו ללמוד תורה מפיו. אמר ליה אליהו, השתא קאמר –
 עכשיו לאחר שתירצת את מעשיו של רבי מאיר, שמע הקב"ה
 לקולך, ואומר שמועה מפיו של רבי מאיר, וכך הוא אומר, מאיר
 בני אומר, נאמר (דברים כא כג) לגבי הרוגי בית דין שתולים את
 נבלתם על העץ, 'לא תלין נבלתו על העץ, פי קבור תקברנו ביום
 ההוא, פי קללת אלהים תלוי', ודרש רבי מאיר את תיבת 'קללת'
 כאילו נאמר 'קל לית', כלומר אני איני קל, שפומן שאדם מצטער,
 כלומר שבאה עליו פורענות בעונו, שכינה מה לשון אומרת –
 באיזו לשון היא קובלת עליו, היא קובלת כאדם שהוא עיין ויגע,
 וכך היא אומרת, קלני מראשי, קלני מוועי – כבד אני מראשי, כבד
 אני מזרועי, שיצרתי את זה שנתלה בעונו. ואם כך תקדוש ברוך
 הוא מצטער על דמן של רשעים שהתחייבו מיתה בדין, קל והומר
 שהוא מצטער על דמן של צדיקים שנשעף.
 אשכחיה [פגש] שמואל לרב יהודה, דתלי בעיברא דדשא וקא פכי
 – שהיה עומד ונשען על בריח הדלת, והיה בוכה. אמר ליה שמואל
 לרב יהודה, שיננא – שנון ומחודר, מאי קא פכית – על מה אתה

לינוקא, פסוק לי פסוקך. אמר ליה, למדתי את הפסוק (ירמיה ד ל)
 'ואת שדוד מה תעשי, כי תלכשי שני כי תעדי עדי והב כי תקרעי
 כשף עיניך, לשוא תתיפי' וגו', לרמוז שגם עדי ויופי התורה שלמד
 לא יועילו לו. עייליה רבי מאיר לבי בנישתא אחרית, וגם שם אמרו
 לו שאינו יכול לחזור בתשובה, עד דעייליה לתליסר בי בנישתא –
 עד שהכניסו לשלשה עשר בתי כנסיות, ובכולהו פסקו ליה כי האי
 גוונא – ובכולם השיבו לו בפסוקים הדומים לאלו, כלומר שמכולם
 למד שאינו מתקבל בתשובה. לכתרא – לכתרא – אמר ליה הילד,
 האחרון, אמר ליה אחר לנוקא, פסוק לי פסוקך. אמר ליה הילד,
 למדתי את הפסוק (תהלים נ טו) 'ולרשע אמר אלהים מה לך לספר
 חקי' וגו'. ההוא ינוקא הוה מנמנמם בלישניה – אותו ילד היה מגמגם
 בדיבורו, אשתמע כמה דאמר ליה – והיה נשמע לאחר כמו שאמר
 לו הילד 'ולאלישע אמר אלהים' במקום 'ולרשע'. איכא דאמרי,
 סבינא הוה כהדיה – סכין היתה לו, וקרעיה, ושדריה לתליסר בי
 בנישתי – וקרע אותו לשלושה עשר חלקים, ושלחם לשלשה עשר
 בתי כנסיות. ואיכא דאמרי שלא עשה כך, אלא רק אמר, אי הואי
 פירי סבינא – אם היתה בידי סכין, הוה קרענא ליה – הייתי קורע
 אותו.
 כי נח נפשיה דאחר – כשמת אחר, אמרי – אמרו ברקיע, לא מידן
 ליריניה – לא נדון אותו להיענש בגיהנום על מעשיו הרעים, ולא
 לעלמא דאתי ליתי – לא יבוא לעולם הבא לקבל את שכר מעשיו
 הטובים בגן עדן. לא מידן ליריניה, משום דעסק באורייתא – משום
 שעסק בתורה, והיא מגינה עליו מעונש הגיהנום. ולא לעלמא
 דאתי ליתי, משום דחטא – משום שחטא, ואין לו שום זכות שיבוא
 עבורה לעולם הבא. אמר רבי מאיר, מוטב ליריניה – שידונוהו
 ויענש בגיהנום ויתכפרו עוונותיו, וליתי לעלמא דאתי – ואחר כך
 יבוא לעולם הבא, לנן עדן, בשביל התורה שלמד. מתי אמרת,
 ואעלה עשן מקברו – אבקש מהקב"ה שידון אותו באש יוקדת
 מעלה עשן, כדי שיתכפרו עוונותיו ויזכה לעולם הבא.
 כשהגיע זמנו של רבי מאיר למות ביקש רחמים על כך, וכי נח
 נפשיה דרבי מאיר, סליק קומרא מקבריה דאחר – עלה עשן מקברו
 של אחר. אמר על כך רבי יוחנן, גבורתא למיקלא רביה – וכי גבורה
 ומעלה היא להעלות עשן מקברו של רבו. חד הוה פיננא – תלמיד
 אחד היה בינינו שנכשל ויצא לתרבות רעה, ולא מצינו לאצוליה –
 ואין כח ביד כולנו יחד להצילו ולהביאו לעולם הבא, אי נקמיה
 ביד – אם אווחו אני בידו של אחר להביאו לעולם הבא, מאן מרמי
 ליה מאן – מי יקח אותו ממני. אמר רבי יוחנן, מתי אמרת, ואכבה
 את העשן מקברו של אחר. ואכן, כי נח נפשיה דרבי יוחנן, פסק
 קומרא מקבריה דאחר – הפסיק העשן לעלות מקברו של אחר. פתח
 עליה ההוא ספרנא – אמר ספדן אחד על רבי יוחנן, אפילו שומר
 הפתח של הגיהנום, לא עמד לפניו רבינו בבואך להוציא את אחר
 משם.
 מספרת הגמרא: בתו של אחר, שהיתה עניה, אתיא לקמיה דרבי –
 באה לפני רבי. אמרה ליה, רבי, פרנסני. אמר לה, בת מי את. אמרה
 לו, בתו של אחר אני. אמר לה, האם עדיין יש מודעו של אחר
 בעולם, והא פתיב – והרי נאמר לגבי הרשע (איוב יח ט) 'לא יין לו
 ולא נכד בעמו ואין שריד במגוריו', דהיינו שלא ישאר לו זכר
 בעולם, ולא רצה לפרנסה. אמרה לו, זכור לתורתו של אחר,
 ובזכותה פרנסני, ואל תזכור מעשיו הרעים. מיד ירדה אש וסקסכה
 – התחככה בספסלו של רבי, לרמוז לרבי שיזכור את תורתו. בכה
 ואמר רבי, ומה למתננין בה – בתורה כה, שהקב"ה מגין כל כך על
 כבודם, למשתבחין בה – שמכבדים ומקיימים את התורה, על אחת
 כמה וכמה שהקב"ה יגן על כבודם וישלם להם שכר.
 הבבאר לעיל שרבי מאיר למד תורה מאחר גם אחרי שיצא
 לתרבות רעה. מקשה הגמרא: ורבי מאיר, היכי גמר תורה מפומיה
 דאחר – כיצד למד תורה מפיו של אחר, והאמר רבה בר בר הנה
 אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב – מה ביאור הכתוב (מלאכי ב ז) 'כי שפתי
 כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפייהו כי מלאך ה' צבאות הוא',
 פסוק זה בא ללמד שאם דומה הרב למלאך ה' צבאות בצדקתו,
 יבקשו תורה מפייהו – ילמדו ממנו תורה, ואם לאו – אם אינו דומה

ביאור בדרך אפשר

1 וְעַל־יָדוֹ עוֹלוֹת הַנִּשְׁמוֹת מִגְּנ־עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן לְגַן־עֵדֶן
 2 הָעֲלִיּוֹן, וְזֶהוּ פִירוּשׁ "בָּאָה אֶל הַמֶּלֶךְ"²⁹. כלומר, הנשמה
 3 מתעלית לגן עדן העליון ו'באה' ומתקרבת יותר אל הקדוש-ברוך-הוא וְעַנְיָן
 4 התוכן הפנימי של הַעֲמוּד המשמש 'מוצא' בין גן עדן העליון ל'גן עדן
 5 התחתון' הוא בְּחִינַת בִּיטוּל,
 6 שְׁפָל עֲלֵיָהּ שהיא שינוי מהותי
 7 עמוק לעומת המצב הקודם אִי־
 8 אֶפְשָׁר לא יכולה לְהִיּוֹת כִּי־אִם
 9 עַל־יְדֵי בִיטוּל בַּתְּחִלָּה כִּי רַק
 10 עַל־יְדֵי הַבִּיטוּל האדם יוצא לגמרי
 11 מגדרו מציאותו הקודמת ויכול
 12 להתעלות לדרגה נעלית יותר, במיוחד
 13 אם היא נעלית יותר באין ערוך. וְזֶהוּ
 14 שְׁפָתוֹב³¹ גַּם־כֵּן בְּאֶסְתֵּר לֹא
 15 בְּקֶשֶׁה דָּבָר כּוֹי", כלומר, לא היו
 16 לה רצונות משל עצמה, כִּי־כֵן
 17 שְׁהִיְתָה בַּתְּכִלִּית הַבִּיטוּל
 18 וְלִהְיֶיךָ, שְׁהַבִּיטוּל דְּבַחֲנִית
 19 הָעֲמוּד הוא לֹא רַק לְאֶחָד
 20 סְלוּק הַנִּשְׁמָה מִהַגּוֹף כמו ביחס
 21 לעליות מ'גן עדן התחתון' ל'גן עדן
 22 העליון' האמורות לעיל, אֶלֹא יְכוּל
 23 לְהִיּוֹת גַּם בְּנִשְׁמָה בְּגוֹף,
 24 וְכַמוֹכֵן מִמָּה שְׁפָתוֹב בְּאֶסְתֵּר
 25 "לֹא בְּקֶשֶׁה דָּבָר" גּוֹ, שְׁעַנְיָן

ביאור בדרך אפשר

26 זֶה שְׂכָמוֹר מוֹרָה עַל בִּיטוּל הָיָה בְּהִיּוֹתָהּ נִשְׁמָה בְּגוֹף]. וְגַם
 27 בְּמֵאֲמָר הָרֵאשׁוֹן בְּלִקְוֹטֵי תוֹרָה', דְּבוּר־הַמִּתְחִיל "רְאוּ כִּי
 28 ה' נִתַּן לָכֶם הַשַּׁבָּת", מְדוּבָר אֹדוֹת עֲנִיּוֹן זֶה עֲצֻמוֹ שֶׁל הָעֲלִיָּה
 29 מִגְּנ־עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן לְגַן־עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן עַל־יְדֵי "נְהַר דִּינֹור נַהַר
 30 שֶׁל אֵשׁ רוּחַנִית הַמִּפְסִיק מְבַדֵּיל
 31 בִּינֵיהֶם שְׁצָרִיף לְטָבוּל בּוֹ
 32 (עַנְיָן הַבִּיטוּל³² כַּמְבוּאֵר בַּכֹּמָה
 33 מְקוּמוֹת שֶׁהַתּוֹכֵן הַפְּנִימִי הַרוּחַנִי שֶׁל
 34 עֲנִיּוֹן הַטְּבִילָה הוּא 'בִּיטוּל' שֶׁל
 35 הַמְּצִיאוֹת הָאִישִׁית) וְהַטְּבִילָה, הַבִּיטוּל,
 36 הוּא כְּדֵי לְשְׁכּוֹחַ הַתַּעֲנוּג
 37 שְׁבִגְנ־עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן כְּבוֹאוֹ
 38 לְגַן־עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן כְּדֵי שְׁלֹא
 39 יִבְלָבְלוּ שֵׁם³³ כְּדֵי שֶׁבַעלוֹתוֹ
 40 ל'גן עדן העליון' לא תהיה לו כבר שום
 41 שייכות עם מצבו הקודם כך שענייני
 42 גן עדן התחתון לא יבלבלו אותו
 43 מלקלוט וליהנות את האור האלוקי
 44 שבגן עדן העליון. ונמצא שהספרים
 45 'תורה אור' ו'לקוטי תורה' קשורים זה
 46 בזה בכך שיש קשר ושייכות בתוכן של
 47 סיום ספר 'תורה אור', הן בסוף דרושי
 48 פרשת ויקהל והן בסוף דרושי מגילת
 49 אסתר, להתחלת ספר 'לקוטי תורה'
 50 בדרוש בפרשת בשלח, כמבואר לעיל.

1 הָעֲלִיּוֹן שָׁבוּ וְעַל־יָדוֹ עוֹלוֹת הַנִּשְׁמוֹת מִגְּנ־עֵדֶן
 2 הַתַּחְתּוֹן לְגַן־עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן, וְזֶהוּ פִירוּשׁ "בָּאָה אֶל
 3 הַמֶּלֶךְ"²⁹. וְעַנְיָן הָעֲמוּד הוא בְּחִינַת בִּיטוּל, שְׁפָל
 4 עֲלֵיָהּ אִי־אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת כִּי־אִם עַל־יְדֵי בִיטוּל
 5 בַּתְּחִלָּה .. וְזֶהוּ שְׁפָתוֹב³¹ גַּם־כֵּן בְּאֶסְתֵּר לֹא
 6 בְּקֶשֶׁה דָּבָר כּוֹי", כִּי־כֵן שְׁהִיְתָה בַּתְּכִלִּית הַבִּיטוּל
 7 וְלִהְיֶיךָ, שְׁהַבִּיטוּל דְּבַחֲנִית הָעֲמוּד הוא לֹא רַק
 8 לְאֶחָד סְלוּק הַנִּשְׁמָה מִהַגּוֹף, אֶלֹא יְכוּל לְהִיּוֹת
 9 גַּם בְּנִשְׁמָה בְּגוֹף, וְכַמוֹכֵן מִמָּה שְׁפָתוֹב בְּאֶסְתֵּר
 10 "לֹא בְּקֶשֶׁה דָּבָר" גּוֹ, שְׁעַנְיָן זֶה הָיָה בְּהִיּוֹתָהּ
 11 נִשְׁמָה בְּגוֹף]. וְגַם בְּמֵאֲמָר הָרֵאשׁוֹן בְּלִקְוֹטֵי
 12 תוֹרָה', דְּבוּר־הַמִּתְחִיל "רְאוּ כִּי ה' נִתַּן לָכֶם
 13 הַשַּׁבָּת", מְדוּבָר אֹדוֹת הָעֲלִיָּה מִגְּנ־עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן
 14 לְגַן־עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן עַל־יְדֵי "נְהַר דִּינֹור הַמִּפְסִיק
 15 בִּינֵיהֶם שְׁצָרִיף לְטָבוּל בּוֹ (עַנְיָן הַבִּיטוּל³²) כְּדֵי
 16 לְשְׁכּוֹחַ הַתַּעֲנוּג שְׁבִגְנ־עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן כְּבוֹאוֹ לְגַן־
 17 עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן כְּדֵי שְׁלֹא יִבְלָבְלוּ שֵׁם³³.

31 (אסתר שם, טו. 32) ראה תו"א מקץ לא, א. המשך תרס"ו ע' טו. 33) א, ד.

המשך ביאור למס' חגיגה ליום חמישי עמ' ב

21 שגם לפני שיצא לתרבות רעה, בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה עוֹמֵד לִצְאַת מִבֵּית
 22 הַמֶּדְרָשׁ, הִרְבֵּה סִפְרֵי מִיַּיִן נוֹשְׂרִין מִחִיקוֹ. הָרַי שגם לפני שהפקיר
 23 עצמו לתרבות רעה, טִינָא הִיתָה בְּלָבוֹ.
 24 שְׂאֵל נִימוֹס הַנְּרִדֵי אֶת רַבֵּי מַאֲרֵי, כֹּל עֲמֵר דְּנִחִית לְיֹרְהָ – הָאֵם כֹּל
 25 צַמֵּר שְׁמוּרִידִים אוֹתוֹ לְיֹרְהָ שֶׁל צַבֵּעַ כְּדֵי לְצוּבֵעוֹ, סְלִיק – עוֹלָה
 26 מִמְנָה צַבּוּעַ כְּרָאוּי, או לֹא. וְהַתְּכוּיִן בְּשֵׁאלָתוֹ, הָאֵם כֹּל הַלּוּמִדִּים
 27 לִפְנֵי חַכְמִים, מוֹעִילָה לָהֶם תּוֹרָתָם לְהַגֵּן עֲלֵיהֶם מִן הַחֲטָא. אָמַר
 28 לֵיהּ רַבֵּי מַאֲרֵי, כֹּל מַאֲן דְּתוּה נְקִי אֲנִיב אִימִיהָ – כֹּל צַמֵּר שֶׁהִיָּה נְקִי
 29 כְּשֶׁהִיָּה מַחוּבֵר לְאִמּוֹ, וְלֹא הַתְּלַכְךָ בְּגוֹזִיתוֹ, סְלִיק – עוֹלָה מִהִיּוֹרָה
 30 צַבּוּעַ כְּרָאוּי, שְׁנַקְלַט בּוֹ הַצַּבֵּעַ הֵיטֵב, כֹּל דְּלֹא תוּה נְקִי אֲנִיב אִימִיהָ
 31 – וְכֹל צַמֵּר שֶׁלֹּא הִיָּה נְקִי כְּשֶׁהִיָּה מַחוּבֵר לְאִמּוֹ, לֹא סְלִיק – אִינוֹ
 32 עוֹלָה מִהִיּוֹרָה צַבּוּעַ כְּרָאוּי, וְלֹא נַקְלַט בּוֹ הַצַּבֵּעַ הֵיטֵב. וְכַךְ, רַק
 33 תַּלְמִיד שִׁירָאֵת חֲטָאוֹ קוֹדֵמַת לְחַכְמָתוֹ, מְגִינָה עֲלָיו תּוֹרָתוֹ שֶׁלֹּא
 34 יִחֲטָא.
 35 הַגְּמֵרָא חוֹזֵר לְעֵסוֹק בְּאַרְבַּעָה שְׁנַבְנָסוֹ לְפִרְדָּסֵי: רַבֵּי עֲקִיבָא עָלָה
 36 בְּשָׁלוֹם וְיָרַד בְּשָׁלוֹם, וְעָלָיו הַכְּתוּב אוֹמֵר (שיר השירים א ד) 'מִשְׁכְּנֵי
 37 אַחֲרָיִךְ נִרְוִצָה'. וְאַף רַבֵּי עֲקִיבָא בְּקִשּׁוֹ מִלֵּאכֵי הַשְּׂרָת לְדוּחְפוֹ, אָמַר
 38 לְהֵם תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הִנִּיחוּ לְזִקְנֵי זֶה, שְׂרָאוּי הוּא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ
 39 בְּכַבּוּדֵי.

1 בוכה. אָמַר לֵיהּ רַב יְהוּדָה, מִי זִמְרָא מַאי דְּכָתִיב בְּהוּ בְּרַבְּנָן – וְכִי
 2 קִטְנָן בְּעֵינֵיךָ מַה שְׁנֵאמַר עַל הַתְּלַמִּידִים שִׁיּוּצָאִים לְתַרְבוּת רַעָה
 3 (ישעיה לג יח), 'אִיָּה סוֹפֵר אִיָּה שׁוֹקֵל אִיָּה סוֹפֵר אֶת הַמִּנְדְּלִים', וְדַרְשׁ
 4 רַב יְהוּדָה, 'אִיָּה סוֹפֵר', הֵיכֵן הַחַכְמִים שֶׁהָיוּ סוֹפְרִים כֹּל הָאוֹתוֹת
 5 שְׁבַתְּוָרָה, שֶׁהָיוּ בְּקִיאִים בַּחֲסִירוֹת וּבִתְרוּת, 'אִיָּה שׁוֹקֵל', הֵיכֵן
 6 הַחַכְמִים שֶׁהָיוּ שׁוֹקֵלִים קָלִין וְחַמּוּרִין שְׁבַתְּוָרָה, דְּהֵיִינוּ שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים
 7 לְשַׁקּוֹל מַה חַמּוּר וּמַה קָל וְלִדְרוֹשׁ מִזֶּה לְזֶה בְּקַל וְחוֹמֵר, 'אִיָּה סוֹפֵר
 8 אֶת הַמִּנְדְּלִים', הֵיכֵן הַחַכְמִים שֶׁהָיוּ שׁוֹנִין שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הַלְּבוֹת כְּדִינֵי
 9 מִנְדְּל הַפּוֹרְחַת בְּאֹוִיר לְגַבֵּי טוֹמֵאֵת אֵהֱלוֹת. וְאַמֵּר רַבֵּי אִמִּי, תְּלַת מֵאָה
 10 בְּעֵיִי בְּעוֹ – שְׁלוֹשׁ מֵאוֹת שְׁאֵלוֹת דּוּאָג וְאַחִיתוּפֵל כְּדִינֵי מִנְדְּל
 11 הַפּוֹרְחַת בְּאֹוִיר, וְאַף עַל פִּי כֵן תִּנְן בְּמִשְׁנֵה (סנהדרין ז.י). שְׁלֹשָׁה מְלָכִים
 12 וְאַרְבָּעָה הִיּוֹמוֹת אִין לְהֵם חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, וְאַרְבַּעָה הִיּוֹטוֹת הֵם
 13 בְּלַעַם וְדוּאָג וְאַחִיתוּפֵל וְגִיחוּזִי, וְאֵם כֵּן אֲנִי מַה תְּהוּי עָלַי – אֲנַחְנוּ
 14 מַה יְהִיָּה עֲלֵינוּ, וּמִשּׁוּם כֵּךְ אֵנִי בּוֹכָה. אָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל, שִׁינְנָא,
 15 דּוּאָג וְאַחִיתוּפֵל מִיָּנָא [–מִיְנוֹת] הִיְתָה בְּלָבָם, כְּלוּמַר שֶׁהָיוּ רִשְׁעִים
 16 מִתְּחִילָתָם.
 17 שׁוֹאֵלָת הַגְּמֵרָא: וְאַחֵר מַאי – מַה הֵטַעַם שְׁבַא לִידֵי כֵךְ וְלֹא הִגְנָה
 18 עֲלָיו תּוֹרָתוֹ, הָרַי לֹא הִיָּה רִשַׁע מִתְּחִילָתוֹ. מִשִּׁיבָה הַגְּמֵרָא: וְנִרְוִי
 19 לֹא פִסַּק מִפּוּמִיָּה – לֹא פִסַּק מִפִּי עוֹד לִפְנֵי שִׁיּוּצָא לְתַרְבוּת רַעָה,
 20 וְהִיָּה אֲסוּר מִשּׁוּם אֲבִילוֹת עַל הַחוּרְבָן. וְעוֹד אָמַרו עָלָיו עַל אַחֵר,